

บทที่ 7

การเลี้ยงและการจัดการไก่กระທ

ไก่กระທ (Broilers) หมายถึง ไก่ที่เลี้ยงเพื่อบริโภคเนื้อเป็นหลักและมีอายุการเลี้ยงสั้น ปัจจุบันไก่กระທได้ถูกปรับปรุงพันธุ์ให้มีการเจริญเติบโตเร็ว ให้เนื้อมาก อายุการเลี้ยงสั้นลง คือ สามารถนำมาบริโภคได้ตั้งแต่อายุ 28-60 วัน

ไก่เนื้อ (Meat type chickens) หมายถึง ไก่ที่เลี้ยงขุนเพื่อบริโภคเนื้อเป็นหลัก ไก่เนื้อเป็นคำที่เรียกรวม ๆ ซึ่งจะประกอบด้วย ไก่กระທ ไก่ไข่ตัวผู้ขุน และไก่พื้นเมืองขุน ฯลฯ ดังนั้น ไก่กระທจึงหมายถึงไก่เนื้อ แต่ไก่เนื้อมิได้หมายถึงไก่กระທเสมอไป

โปรแกรมการเลี้ยงไก่กระທ

การเลี้ยงไก่กระທควรใช้ระบบการเลี้ยงแบบเข้าออกพร้อมกันหมด (All in – all out) คือ ในโรงเรือนเดียวกันจะเริ่มต้นเลี้ยงไก่อายุเท่ากัน ภายหลังจากที่จับไก่ออกหมดแล้ว โรงเรือนจะมีเวลาว่าง ซึ่งเป็นเวลาที่ผู้เลี้ยงจะต้องทำความสะอาดโรงเรือนและอุปกรณ์ต่าง ๆ ให้สะอาด ทำการฆ่าเชื้อโรคทั้งภายในและภายนอกโรงเรือน ฆ่าเชื้อโรคอุปกรณ์ต่าง ๆ ที่ใช้ เช่น อุปกรณ์ให้น้ำ ให้อาหาร ฝ้าม่าน ฯลฯ หลังจากทำความสะอาดโรงเรือนและอุปกรณ์แล้ว จะมีการหยุดพักโรงเรือน (Down time) อย่างน้อย 7-14 วันเพื่อตัดวงจรการติดต่อของโรคระบาดบางชนิด ระยะเวลาในการเลี้ยงไก่กระທจะขึ้นอยู่กับขนาดของไก่ที่ตลาดต้องการซึ่งจะมีน้ำหนักตั้งแต่ 1.3-2.8 กิโลกรัม ไก่ที่มีน้ำหนักน้อยมักจะนำไปทำเป็นไก่ย่าง ขายทั้งตัว ส่วนไก่ที่มีน้ำหนักมากส่วนใหญ่จะนำไปขายเป็นไก่แยกชิ้นส่วนหรือแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์อื่น ระยะเวลาในการเลี้ยงจะอยู่ระหว่าง 28-60 วัน

การปฏิบัติเมื่อลูกไก่มาถึงฟาร์ม

การปล่อยให้ลูกไก่อยู่ในกล่องขนส่งลูกไก่อาน ๆ อาจทำให้มีความร้อนสะสมในกล่องซึ่งจะทำให้ลูกไก่แสดงอาการขาดน้ำ (Dehydration) หรือเกิดความเครียดจากความร้อนได้ซึ่งจะส่งผลต่อไปทำให้ระบบการสร้างภูมิคุ้มกันด้อยลง ดังนั้น เมื่อลูกไก่มาถึงฟาร์มจึงควรปล่อยให้เร็วที่สุดแต่ต้องกระทำด้วยความนุ่มนวล ไม่ควรโยนหรือเทลูกไก่ออกจากกล่องสูงเกินไปเพราะอาจทำให้ลูกไก่อบอบช้ำได้

การกกลูกไก่ (Brooding)

เนื่องจากลูกไก่ในช่วง 1-2 สัปดาห์แรกไม่สามารถควบคุมอุณหภูมิร่างกายให้คงที่ได้ เราจึงต้องเพิ่มความอบอุ่นให้กับลูกไก่เพื่อให้ลูกไก่มีการเจริญเติบโตเป็นปกติ ตามกฎของทัมบ์ (Rule of thumb)

การเลี้ยงและการจัดการไก่กระหง

ระบุไว้ว่าการกกลูกไก่ที่ใช้เครื่องกกแบบเฉพาะที่ เช่น เครื่องกกแบบฝาชี เครื่องกกแบบโคม ฯลฯ นั้น ควรจะปรับอุณหภูมิในบริเวณพื้นที่กกให้อยู่ที่ 90 °ฟ หรือ 32 °ซ ในช่วงสัปดาห์แรก จากนั้นจึงค่อย ๆ ลดอุณหภูมิลงประมาณสัปดาห์ละ 5 °ฟ หรือ 2.8 °ซ จนกระทั่งอุณหภูมิภายในโรงเรือนคกที่อยู่ ที่ประมาณ 70 °ฟ หรือ 21 °ซ การใช้เครื่องกกแบบเฉพาะที่นี้ความร้อนที่ตกบนพื้นจะไม่สม่ำเสมอโดย อุณหภูมิใต้เครื่องกกจะสูงกว่าบริเวณที่อยู่ห่างออกไป ลูกไก่สามารถเคลื่อนที่หรือหลบหนีไปยังบริเวณที่มี อุณหภูมิที่เหมาะสมได้ อุณหภูมิที่เหมาะสมในการกกลูกไก่ด้วยเครื่องกกแบบต่าง ๆ ดังแสดงในตาราง ที่ 2

ในช่วงสัปดาห์แรกของการกกจะต้องคอยสังเกตพฤติกรรมของลูกไก่อย่างใกล้ชิดและคอยฟัง เสียงที่ผิดปกติโดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงกลางคืนซึ่งมีอากาศเย็นและเงียบสามารถฟังเสียงผิดปกติได้ สะดวกขึ้น พฤติกรรมของลูกไก่ที่แสดงออกมาสามารถบ่งบอกถึงอุณหภูมิในการกกว่าเหมาะสมหรือไม่ เช่นถ้าหากเราได้ยินเสียงไอ จาม หรือลูกไก่อ่านอนสุมรวมกันได้เครื่องกกแสดงว่าอุณหภูมิในการกกต่ำ เกินไป หรือถ้าหากลูกไก่อินกระจัดกระจายอยู่ห่าง ๆ อ้าปากหายใจ หรือกางปีกออก แสดงว่าอุณหภูมิที่ ใช้ในการกกนั้นสูงเกินไป

อุตสาหกรรมการเลี้ยงไก่กระหงในปัจจุบันมักจะใช้วิธีการกกทั้งโรงเรือน หรือใช้เครื่องกกแบบ Forced-air furnace brooder ซึ่งจะทำให้อุณหภูมิภายในโรงเรือนใกล้เคียงกันทั้งหมด ฉะนั้นถ้าหากไก่อ มีความรู้สึกว่ายืนเกินไปหรือร้อนเกินไปก็ไม่สามารถหลบหนีไปอยู่ยังที่อื่นที่เหมาะสมกว่าได้ ดังนั้นการ ตั้งอุณหภูมิในช่วงแรกของการกกจะต้องตั้งให้ต่ำกว่าอุณหภูมิของเครื่องกกแบบเฉพาะที่เล็กน้อย คือ จะต้องตั้งอุณหภูมิที่ระดับตัวไก่ไว้ที่ประมาณ 88 °ฟ หรือ 31 °ซ ในช่วงสัปดาห์แรกของการกก

ตารางที่ 7.1 อุณหภูมิที่แนะนำสำหรับการกกลูกไก่กระหงด้วยเครื่องกกชนิดต่าง ๆ

อายุ (สัปดาห์)	Forced air furnace brooder ¹		Hover brooder ²		Radian brooder ³	
	°ฟ	°ซ	°ฟ	°ซ	°ฟ	°ซ
1	88	31	90	32	85-88	29-31
2	83	28	85	29	82-85	28-29
3	78	26	80	27	77-80	25-27
4	73-76	23-24	75-78	24-26	73-76	23-24
5	70-73	21-23	70-73	21-23	70-73	21-23
6 - จำหน่าย	65-70	18-21	65-70	18-21	65-70	18-21

หมายเหตุ

1 อุณหภูมิที่ระดับตัวไก่

2 อุณหภูมิที่ระดับตัวไก่ วัดอุณหภูมิห่างจากขอบเครื่องกกประมาณ 1 ฟุต

3 อุณหภูมิที่ระดับตัวไก่ วัดอุณหภูมิห่างจากขอบเครื่องกกประมาณ 4 ฟุต

ที่มา : Bell and Weaver (2002) หน้า 883

การกกลูกไก่ที่อุณหภูมิต่ำจะทำให้ไก่กระหวงมีอัตราการตายเนื่องจากโรคท้องมานสูงขึ้น เนื่องจากเมื่ออุณหภูมิต่ำจะกระตุ้นให้ไก่จะกินอาหารเพิ่มขึ้นส่งผลให้ความต้องการก๊าซออกซิเจนเพิ่มขึ้น ด้วยการเพิ่มความต้องการก๊าซออกซิเจนและการเพิ่มขบวนการเมตาบอลิซึมจากอาหารที่กินเข้าไปเพื่อรักษาอุณหภูมิร่างกายให้อบอุ่นส่งผลให้หัวใจและปอดทำงานหนักขึ้นจึงมีโอกาสเกิดโรคท้องมานมากขึ้น ความสัมพันธ์ของอุณหภูมิระหว่างการกกลูกไก่กับอัตราการตายและการเกิดโรคท้องมานแสดงในตาราง 7.2 และ 7.3

ตารางที่ 7.2 ผลของอุณหภูมิกกต่อน้ำหนักตัวและอัตราการเปลี่ยนอาหารในไก่กระหวงเพศผู้อายุ 0-3 สัปดาห์

อุณหภูมิกก, °ฟ (°ซ)			น้ำหนักตัว (กรัม)	FCR
สัปดาห์ที่ 1	สัปดาห์ที่ 2	สัปดาห์ที่ 3		
95 (35.5)	90 (32.2)	85 (29.4)	802 ^a	1.35 ^a
90 (32.2)	85 (29.4)	80 (26.7)	795 ^a	1.37 ^{ab}
85 (29.4)	80 (26.7)	75 (23.9)	792 ^a	1.39 ^b
80 (26.7)	75 (23.9)	70 (21.1)	755 ^b	1.42 ^c

ที่มา : Bell and Weaver (2002) หน้า 834

ตารางที่ 7.3 ผลของอุณหภูมิกกต่ออัตราการตายของไก่กระหวงอันเนื่องมาจากโรคท้องมานเมื่ออายุ 6 สัปดาห์

อุณหภูมิกก, °ฟ (°ซ)			อัตราการตาย (%)	การตายเนื่องจากโรคท้องมาน (%)
สัปดาห์ที่ 1	สัปดาห์ที่ 2	สัปดาห์ที่ 3		
95 (35.5)	90 (32.2)	85 (29.4)	2.29 ^a	0.83 ^a
90 (32.2)	85 (29.4)	80 (26.7)	3.12 ^a	0.83 ^{ab}
85 (29.4)	80 (26.7)	75 (23.9)	1.69 ^a	0.62 ^b
80 (26.7)	75 (23.9)	70 (21.1)	4.79 ^b	2.50 ^c

ที่มา : Bell and Weaver (2002) หน้า 835

ในโรงเรือนระบบ Evaporative cooling system เราสามารถแบ่งพื้นที่บางส่วนภายในโรงเรือนเพื่อใช้สำหรับกกลูกไก่ได้ โดยการใช้ผ้าม่านกันแสงเป็นห้องโดยใช้พื้นที่ประมาณ 2 ใน 3 ของโรงเรือนเพื่อกกลูกไก่ในช่วงแรก จากนั้นจึงขยายพื้นที่ให้ไก่กระจายไปทั่วทั้งโรงเรือนเมื่อลูกไก่อายุได้ประมาณ 7-10 วัน ในช่วงฤดูร้อน หรือประมาณ 10-14 วันในช่วงฤดูหนาว

การให้อาหาร

รูปแบบของอาหาร (Feed form) สำหรับไก่กระตังนั้นนิยมให้อาหารแบบอัดเม็ด (Pellet) แต่ในช่วงที่ไก่ยังเล็กอยู่ หรือในช่วง 2 สัปดาห์แรกมักจะให้อาหารแบบเม็ดบี้แตก หรืออาหารเกล็ด (Crumble) เพื่อให้ลูกไก่สามารถจิกกินอาหารได้สะดวกขึ้น เมื่อไก่อายุมากขึ้นก็สามารถใช้อาหารอัดเม็ดขนาดใหญ่ขึ้นได้ อาหารสำหรับไก่กระตังระยะไกรุ่นจะมีขนาดเส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ 2.0-3.5 มิลลิเมตร และอาหารไก่ใหญ่และอาหารก่อนส่งตลาดจะมีขนาดเส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ 3.5 มิลลิเมตร

การอัดเม็ดอาหารจะทำให้ไก่กินอาหารได้มากขึ้น อัตราการไหลผ่านของอาหารในระบบทางเดินอาหารช้าลง นอกจากนี้ ในกระบวนการผลิตอาหารอัดเม็ดนั้นจะเกิดความร้อนขึ้นทำให้สามารถฆ่าเชื้อบางชนิดที่อาจจะก่อโรคได้โดยเฉพาะเชื้อ *Salmonella spp.* นอกจากนี้ ความร้อนจากการอัดเม็ดยังทำให้วัตถุดิบบางชนิดสุกทำให้สัตว์สามารถย่อยและดูดซึมได้ดีขึ้น

วิธีการให้อาหารไก่กระตัง

การให้อาหารไก่กระตังจะแบ่งอาหารตามระยะการเจริญเติบโตของไก่ ซึ่งโดยทั่วไปจะแบ่งออกเป็น 3 ระยะ คือ ไก่เล็ก (Starter) ไกรุ่น (Grower) และไก่ใหญ่ (Finisher) แต่โปรแกรมการให้อาหารหรือสูตรอาหารจะแบ่งออกเป็น 4 ระยะ ได้แก่

- อาหารไก่เล็ก (Starter diet) ใช้เลี้ยงไก่กระตังช่วงอายุ 1-18 วัน
- อาหารไกรุ่น (Grower diet) ใช้เลี้ยงไก่กระตังช่วงอายุ 19-30 วัน
- อาหารไก่ใหญ่ (Finisher diet) ใช้เลี้ยงไก่กระตังช่วงอายุ 31 วันขึ้นไป หรือช่วงอายุ 31-35 วัน

- อาหารก่อนส่งตลาด (Withdrawal diet) ใช้เลี้ยงไก่ในช่วงระยะ 5-7 วันก่อนจับส่งโรงชำแหละ หรือก่อนจับขาย เนื่องจากในการเลี้ยงไก่กระตังนั้นมักจะมีการเสริมยาปฏิชีวนะหรือยาป้องกันโรคบิดลงไปในอาหารเพื่อควบคุมโรคติดต่อ และยาในกลุ่มนี้บางชนิดอาจจะมีผลตกค้างอยู่ในเนื้อไก่ได้ อย่างไรก็ตามยาปฏิชีวนะที่ใช้ในอุตสาหกรรมการเลี้ยงไก่กระตังนั้นจะสามารถขับออกจากร่างกายได้หมดภายในระยะเวลา 3-5 วัน ดังนั้น ก่อนที่จะจับไก่ส่งโรงชำแหละหรือจับขายจึงจำเป็นต้องให้อาหารที่ปราศจากยาปฏิชีวนะให้ไก่กระตังกิน บางครั้ง นักโภชนศาสตร์จะปรับลดโภชนะหรือวัตถุดิบ

บางอย่างที่ไม่ค่อยจำเป็นออกจากสูตรอาหารเพื่อลดต้นทุนค่าอาหาร เช่น ลดปริมาณของวิตามินลง แต่อาจจะเพิ่มกรดอะมิโนและแร่ธาตุบางชนิดเข้าไปเพื่อกระตุ้นให้สร้างกล้ามเนื้อมากขึ้น

อุปกรณ์ให้อาหาร (Feeder)

การให้อาหารลูกไก่ในระยะกก จะให้อาหารในถาดอาหารกลม และจะให้ทีละน้อยแต่จะให้อย่างน้อยครั้งเพื่อเป็นการกระตุ้นให้ลูกไก่กินอาหารได้มากขึ้น เมื่อไก่โตขึ้นก็จะเปลี่ยนมาใช้วิธีการให้อาหารโดยระบบอัตโนมัติ ซึ่งมักจะใช้ระบบจาน (Pan feeder) หรืออาจจะใช้แบบราง (Trough feeder) ปัจจุบันในอุตสาหกรรมการเลี้ยงไก่กระหงมักจะนิยมใช้อุปกรณ์ให้อาหารแบบจาน (Pan feeder) มากกว่า จำนวนไก่ต่อจานอาหารจะขึ้นอยู่กับรูปแบบและขนาดของจาน เช่น ขนาดเส้นผ่าศูนย์กลาง 12 นิ้ว จะใช้ในอัตราส่วน 1 จาน/ไก่กระหง 50-75 ตัว แต่ถ้าหากเป็นการเลี้ยงไก่เพื่อจับขายเป็นไก่ใหญ่ที่มีน้ำหนักตัวมากกว่า 3.7 กิโลกรัม ก็อาจจะใช้สัดส่วนที่น้อยกว่านี้

การปรับระดับความสูงของอุปกรณ์ให้อาหารให้เหมาะสมกับขนาดและอายุไก่ที่เลี้ยงเป็นสิ่งสำคัญมาก ถ้าหากผู้เลี้ยงปรับระดับไม่เหมาะสมจะทำให้ไก่กินอาหารไม่สะดวกและมีอาหารหกหล่นมาก ในการเลี้ยงไก่กระหงจึงควรปรับระดับของอุปกรณ์ให้อาหารให้อยู่ในระดับเดียวกันกับหลังของไก่จะเหมาะสมที่สุด ซึ่งเป็นระดับที่ไก่สามารถยื่นกินอาหารได้สะดวกที่สุดและมีการคู้เขี้ยวอาหารน้อยที่สุด

ถ้าหากโปรแกรมการให้อาหารไก่กระหงกำหนดให้เป็นแบบการให้อาหารเป็นช่วง (Intermittent feeding) หรือมีการกำหนดโปรแกรมการให้แสงสว่างแบบช่วง (Intermittent lighting) ก็จำเป็นจะต้องใช้อัตราส่วนอุปกรณ์ให้อาหารต่อตัวไก่น้อย หรือเพิ่มจำนวนอุปกรณ์ให้อาหารให้มากขึ้น พื้นที่การให้อาหารไก่กระหงที่เหมาะสมในแต่ละช่วงอายุของไก่ควรกำหนดให้ไม่น้อยกว่าค่าที่แนะนำดังต่อไปนี้

- ไก่กระหงอายุ 1-14 วัน พื้นที่ให้อาหาร (ความยาว) ไม่น้อยกว่า 1 นิ้ว
- ไก่กระหงอายุ 14-42 วัน พื้นที่ให้อาหาร (ความยาว) ไม่น้อยกว่า 1.75 นิ้ว
- ไก่กระหงอายุ 42 วันขึ้นไป พื้นที่ให้อาหาร (ความยาว) ไม่น้อยกว่า 3 นิ้ว

อาหารสำหรับใช้เลี้ยงไก่กระหงนั้นจะต้องเป็นอาหารที่มีคุณภาพดี มีโภชนะต่าง ๆ ครบถ้วนตามความต้องการ ปริมาณโภชนะในอาหารและวิธีการให้อาหารไก่กระหงที่เหมาะสมในประเทศไทยนั้น ควรคำนึงถึงความเหมาะสมของแต่ละท้องถิ่นและฤดูกาล เนื่องจากปริมาณอาหารที่ไก่กินจะผันแปรตามสภาพอุณหภูมิ ฤดูกาล และส่วนประกอบของอาหาร ฯลฯ ผลของอุณหภูมิภายในโรงเรือนต่อปริมาณอาหารและน้ำที่ไก่กินดังแสดงในตารางที่ 7.4

ตารางที่ 7.4 ปริมาณอาหารที่ไก่กิน น้ำหนักตัว และปริมาณน้ำดื่ม และประสิทธิภาพการเปลี่ยนอาหาร
ของไก่กระທเลี้ยงแบบคละเพศ

อายุ (สัปดาห์)	อุณหภูมิภายในโรงเรือน (°ซ)			
	10.0	21.1	32.2	37.8
ปริมาณอาหารที่กิน (กก./ไก่100 ตัว)				
1	1.68	1.68	1.64	1.59
2	4.54	4.14	4.00	3.96
3	6.68	6.50	6.09	7.64
4	9.41	9.05	8.36	8.64
5	12.09	11.50	10.18	9.50
6	15.00	14.37	12.46	11.23
7	18.20	17.09	14.59	12.91
8	20.20	18.82	16.09	13.96
น้ำหนักตัวเฉลี่ย (กก./ตัว)				
1	0.15	0.15	0.15	0.14
2	0.41	0.39	0.37	0.35
3	0.65	0.70	0.65	0.63
4	0.99	1.06	0.97	0.92
5	1.36	1.46	1.29	1.21
6	1.76	1.89	1.62	1.49
7	2.19	2.34	1.94	1.73
8	2.60	2.78	2.12	1.92
อัตราการเปลี่ยนอาหารสะสมต่อตัว				
1	0.81	0.80	0.79	0.78
2	1.13	1.05	1.07	1.08
3	1.35	1.24	1.26	1.28
4	1.55	1.41	1.45	1.48
5	1.75	1.58	1.64	1.68
6	1.95	1.75	1.84	1.89
7	2.15	1.92	2.07	2.15

อายุ (สัปดาห์)	อุณหภูมิภายในโรงเรือน (°ซ)			
	10.0	21.1	32.2	37.8
8	2.35	2.09	2.33	2.45
ปริมาณน้ำที่ไก่ดื่ม (ลิตร/ไก่ 1,000 ตัว)				
1	30	30	34	38
2	45	61	98	182
3	72	95	197	360
4	98	133	273	492
5	133	174	356	644
6	163	216	416	757
7	189	254	462	837
8	216	288	473	863

ที่มา : North and Bell (1990) หน้า 471

การให้น้ำไก่กระหง

โดยปกติในร่างกายของไก่จะมีน้ำเป็นองค์ประกอบอยู่ประมาณ 70-80% ของน้ำหนักตัว ปริมาณน้ำที่ไก่กระหงดื่มในแต่ละวันจะผันแปรตามส่วนประกอบของอาหาร อุณหภูมิภายในโรงเรือน และอายุของไก่ ซึ่ง Pesti et al (1985 ; อ้างตาม Bell and Weaver, 2002) ได้เสนอสูตรการกะประมาณปริมาณน้ำที่ไก่กระหงจะต้องดื่มในแต่ละวันโดยใช้อายุไก่ (วัน) คูณด้วย 5.9 ก็จะได้ค่าประมาณการปริมาณน้ำที่ไก่จะต้องดื่มในวันนั้น ๆ เช่น ไก่กระหงอายุ 10 วัน จะต้องดื่มน้ำตัวละ 59 มิลลิลิตร (10 x 5.9) การทราบหรือการคาดคะเนปริมาณน้ำที่ไก่จำเป็นต้องดื่มในแต่ละวันนั้นจำเป็นอย่างยิ่งในกรณีที่จะต้องให้วัคซีนแบบละลายน้ำดื่ม การให้ยาปฏิชีวนะ การให้วิตามินหรือสารอิเล็กโทรไลต์ในน้ำดื่ม เพื่อให้มั่นใจได้ว่าไก่ทุกตัวจะได้รับวัคซีน ยา วิตามินหรือสารอิเล็กโทรไลต์ครบถ้วนเพียงพอตามที่กำหนดไว้

ผู้เลี้ยงจะต้องจัดเตรียมให้ไว้ให้ไก่ได้ดื่มกินอย่างเพียงพอทั้งปริมาณน้ำและพื้นที่การให้น้ำหรือจำนวนอุปกรณ์ให้น้ำ การติดตามบันทึกปริมาณน้ำที่ไก่ดื่มในแต่ละวันของไก่กระหงที่เรากำลังเลี้ยงอยู่นั้นสามารถใช้เป็นข้อมูลเปรียบเทียบกับไก่กระหงในฝูงที่ผ่านมา หรือเปรียบเทียบกับค่ามาตรฐานของสายพันธุ์ที่เรา กำลังเลี้ยง ซึ่งสามารถใช้เป็นดัชนีติดตามสุขภาพของไก่ หรือใช้เป็นตัวบ่งชี้ถึงปัญหาที่อาจจะเกิดขึ้นกับไก่ที่เรา กำลังเลี้ยงอยู่ได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัญหาเกี่ยวกับการจัดการ

อุปกรณ์ให้น้ำที่นิยมใช้ในอุตสาหกรรมการเลี้ยงไก่กระหวในปัจจุบัน ได้แก่ อุปกรณ์ให้น้ำแบบอัตโนมัติ ซึ่งแบ่งออกเป็นระบบเปิด เช่น แบบรางน้ำอัตโนมัติ ถังน้ำอัตโนมัติ หรือแบบถ้วย โดยกำหนดให้พื้นที่การกินน้ำไม่น้อยกว่า 0.75 นิ้ว/ตัว หรือประมาณ 2 เซนติเมตร/ตัว และอุปกรณ์ให้น้ำแบบปิด ได้แก่ อุปกรณ์ให้น้ำแบบน้ำหยดหรือแบบนิบเปิล จำนวนไก่ต่อหัวนิบเปิลจะแตกต่างกันขึ้นกับการออกแบบของบริษัทผู้ผลิต และขนาดของนิบเปิล ส่วนใหญ่แล้วบริษัทผู้ผลิตจะแนะนำไว้ประมาณ 13-15 ตัว/นิบเปิล 1 หัว แต่ในขณะที่ไก่อยู่ในระยะใกล้เคียงสามารถใช้ได้ถึง 25 ตัว/นิบเปิล 1 หัว

แรงดันน้ำภายในท่อส่งน้ำและความสูงของหัวนิบเปิลเป็นสิ่งสำคัญที่จะต้องมีการควบคุมดูแลอย่างใกล้ชิด เนื่องจากจะมีผลต่อการการทำงานของนิบเปิลและความสะดวกในการดื่มน้ำของไก่กระหว ถ้าแรงดันน้ำภายในท่อนิบเปิลน้อยเกินไปจะทำให้น้ำไหลออกจากหัวนิบเปิลไม่หยุด แต่ถ้าหากมีแรงดันน้ำภายในท่อมากเกินไปก็จะทำให้ไก่จิกหัวนิบเปิลเพื่อดื่มน้ำทำได้ลำบากขึ้นและน้ำไหลแรงมากซึ่งจะทำให้ให้น้ำหกลงพื้นมากขึ้น

ความสูงของหัวนิบเปิลควรจะต้องปรับระดับให้เหมาะสมตามขนาดของไก่ สำหรับไก่กระหวอายุ 1-7 วัน ควรปรับระดับหัวนิบเปิลให้อยู่ในระดับตาของไก่ และเมื่อไก่ที่มีอายุมากกว่า 7 วัน ควรจะปรับระดับให้หัวนิบเปิลอยู่สูงกว่าตัวไก่ ในลักษณะที่เมื่อไก่อินและเงยหัวขึ้นก็สามารถจิกหัวนิบเปิลดื่มน้ำได้ โดยที่ไม่ต้องก้มหน้าลงมาหรือไม่ต้องเขย่งเท้า

อัตราการเปลี่ยนอาหาร

ค่าอาหารเป็นต้นทุนส่วนใหญ่ในการเลี้ยงไก่กระหวคือ ประมาณ 80% ของค่าใช้จ่ายในการเลี้ยงไก่กระหวแต่ละรุ่นจะเป็นค่าอาหาร การเพิ่มน้ำหนักตัวของไก่กระหวจะสัมพันธ์กับปริมาณอาหารที่กินมากที่สุด ดังนั้น การวัดประสิทธิภาพการเลี้ยงและค่าตอบแทนทางเศรษฐกิจจึงมักจะมีการวัดค่าออกมาเป็นค่าอัตราการเปลี่ยนอาหาร (Feed conversion ratio, FCR) ซึ่งคำนวณได้โดยใช้ค่าของน้ำหนักอาหารที่ไก่กินเข้าไปในแต่ละช่วงอายุหารด้วยน้ำหนักตัวไก่ที่เพิ่มขึ้นในช่วงอายุนั้น ๆ ค่าอัตราการเปลี่ยนอาหารหรือ FCR ที่ได้เนี่ยยังมีค่าน้อยยิ่งดี คือ ใช้อาหารในปริมาณน้อยก็สามารถเปลี่ยนเป็นน้ำหนักตัวไก่ได้มากหรือกล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ ใช้อาหารที่มีราคาต่ำในปริมาณน้อยเปลี่ยนไปเป็นเนื้อไก่ที่มีราคาสูงได้มากนั่นเอง

ค่าอัตราการเปลี่ยนอาหารจะเป็นดัชนีบ่งบอกถึงประสิทธิภาพการเลี้ยงและการจัดการไก่กระหวในแต่ละฝูงได้ ใช้ในการเปรียบเทียบความแตกต่างของสูตรอาหาร สภาพแวดล้อมภายในโรงเรือน รูปแบบของโรงเรือน และประสิทธิภาพของการจัดการด้านต่าง ๆ ได้

ความแตกต่างของน้ำหนักตัว

เนื่องจากการเจริญเติบโตของไก่เป็นการทำงานของระบบสรีระในร่างกายและเป็นความแตกต่างที่มีมาแต่กำเนิด ความแตกต่างที่เกิดขึ้นมาจากหลายปัจจัย เช่น เพศ น้ำหนักของไขฟัก ระบบ

การเลี้ยงและการจัดการไก่กระทง

สรีระในร่างกายของไก่แต่ละตัว ความบกพร่องของการจัดการ โรคและพยาธิ ฯลฯ อย่างไรก็ตาม ผู้เลี้ยงไก่กระทงสามารถลดความแตกต่างของน้ำหนักตัวนี้ให้ลดลงได้เพื่อให้อิทธิพลของความผันแปรของน้ำหนักตัวไก่ส่งผลกระทบต่อน้ำหนักตัวเมื่อส่งตลาดน้อยที่สุด โรงงานชำแหละและแปรรูปผลิตภัณฑ์จะได้รับไก่กระทงที่มีน้ำหนักใกล้เคียงกัน น้ำหนักผลิตภัณฑ์ที่ได้ก็จะตรงตามมาตรฐาน ไม่มีเศษเนื้อที่ถูกตัดทิ้งมากเกินไป และสามารถวางแผนการจับไก่ส่งโรงงานชำแหละตามน้ำหนักตัวที่ต้องการได้ง่ายขึ้น

เมื่อนำค่าน้ำหนักตัวมาทำเป็นกราฟความเบี่ยงเบนมาตรฐานจะมีลักษณะเป็นรูปประฆังคว่ำ อย่างไรก็ตาม ถ้าหากผู้เลี้ยงมีการเลี้ยงดู การจัดการในด้านการต่าง ๆ อย่างถูกต้อง ไก่ที่เลี้ยงไม่เป็นโรค สภาพอุณหภูมิภายในโรงเรือนอยู่ช่วงที่ไก่ออยู่อย่างสบาย จะทำให้ความผันแปรของน้ำหนักตัวมีค่าน้อยลง ค่าความผันแปรของน้ำหนักตัวนี้สามารถคำนวณเป็นค่าความสม่ำเสมอของน้ำหนักตัว (Uniformity) ไก่ในฝูงได้ ในทางกลับกัน ถ้าหากมีการเลี้ยงและการจัดการไม่ดี มีสภาพแวดล้อมไม่เหมาะสม จะทำให้ความผันแปรของน้ำหนักตัวจะมีมากขึ้นและจุดสูงสุดของระฆังคว่ำ (น้ำหนักเฉลี่ย) จะเบ้มาทางด้านซ้ายซึ่งหมายถึงไก่ในฝูงนั้นมีน้ำหนักเฉลี่ยน้อยลง

การเลี้ยงไก่กระทงแบบแยกเพศ

เนื่องจากเพศจะมีผลต่อน้ำหนักตัวของไก่กระทงซึ่งโดยปกติไก่เพศผู้จะโตเร็วกว่าและมีน้ำหนักตัวมากกว่าไก่เพศเมีย ดังแสดงในตารางที่ 7.5 ดังนั้น ฟาร์มเลี้ยงไก่กระทงบางฟาร์มจึงมีการเลี้ยงไก่แบบแยกเพศเพื่อให้สามารถคาดคะเนระยะเวลาในการเลี้ยงให้น้ำหนักตัวตามที่ต้องการได้ง่ายขึ้น

ตารางที่ 7.5 น้ำหนักตัวและปริมาณอาหารที่กินสำหรับไก่กระทงที่เลี้ยงแบบแยกเพศ

อายุ (สัปดาห์)	น้ำหนักตัว (กรัม)		อาหารที่กินต่อตัว (กรัม/สัปดาห์)		อาหารที่กินสะสมต่อตัว (กรัม/ตัว)	
	ผู้	เมีย	ผู้	เมีย	ผู้	เมีย
1	152	144	135	131	135	131
2	375	344	290	273	425	404
3	686	617	487	444	912	848
4	1,085	965	704	642	1,616	1,490
5	1,576	1,344	960	738	2,576	2,228
6	2,088	1,741	1,141	1,001	3,717	3,229
7	2,590	2,134	1,281	1,081	4,998	4,310
8	3,077	2,506	1,432	1,165	6,430	5,475
9	3,551	2,842	1,577	1,246	8,007	6,721

หมายเหตุ อาหารมีค่าพลังงาน 3,200 kcal ME/kg มีโภชนะอื่นครบถ้วนตามความต้องการ
ที่มา : NRC (1994) หน้า 26

อัตราการตาย (Mortality rate)

อัตราการตายของไก่กระທจะขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายประการ เช่น โรงเรือน อายุของพ่อแม่พันธุ์ การจัดการในฝูง และสภาวะการเกิดโรค ฯลฯ โดยปกติแล้วอัตราการตายของไก่กระທในช่วงสัปดาห์แรกไม่ควรจะเกิน 1% สัปดาห์ที่สองไม่ควรเกิน 0.5% การตายของไก่กระທอาจจะเกิดจากหลายสาเหตุโดยเฉพาะอย่างยิ่งการตายที่สัมพันธ์กับการเจริญเติบโต เช่น ขาเสีย โรคท้องมาน ซ็อก ฯลฯ

ความหนาแน่นและอัตราการเลี้ยง (Stocking density)

การกำหนดความหนาแน่นหรืออัตราการเลี้ยงมี 2 ลักษณะคือ การกำหนดเป็นจำนวนตัวต่อพื้นที่เลี้ยง การกำหนดลักษณะนี้จะทำให้ทราบว่าเราจะสามารถเลี้ยงไก่ได้จำนวนเท่าใดต่อโรงเรือน หรือ การกำหนดเป็นน้ำหนักตัวต่อพื้นที่เลี้ยงซึ่งจะบอกได้ว่าเราจะได้ผลิตไก่ได้น้ำหนักเท่าใดต่อโรงเรือน ซึ่งโดยปกติแล้ว จำนวนไก่ที่จะเลี้ยงได้ภายในโรงเรือนจะขึ้นอยู่กับน้ำหนักตัวเมื่อจับส่งตลาด ลักษณะของโรงเรือน และฤดูกาล

ไก่กระທที่เลี้ยงในโรงเรือนระบบ Evaporative cooling system สามารถผลิตไก่ได้ประมาณ 30.8 กิโลกรัม/ตารางเมตร ในฤดูหนาว และประมาณ 29.3 กิโลกรัม/ตารางเมตรในฤดูร้อน การเลี้ยงไก่ในอัตราส่วนที่สูงหรือเลี้ยงแบบหนาแน่นมากจะส่งผลทำให้ไก่มีน้ำหนักตัวน้อยลง ให้ผลผลิตเนื้อลดลง ประสิทธิภาพการใช้อาหารลดลง จำนวนไก่คุณภาพต่ำมีมากขึ้น และมีอัตราการตายเพิ่มขึ้น

ตารางที่ 7.6 ความหนาแน่นในการเลี้ยงไก่กระທที่แนะนำในกรณี

น้ำหนักตัว (กก.)	พื้นที่การเลี้ยง (ตร.เมตร/ตัว)	จำนวนตัว/พื้นที่ (ตัว/ตร.เมตร)	น้ำหนักตัว (กก./ตร.เมตร)
1.36	0.50	21.5	29.2
1.82	0.70	15.4	28.0
2.27	0.85	12.7	28.8
2.73	0.90	12.0	32.7
3.18	1.00	10.8	34.3
3.63	1.15	9.4	34.1

ที่มา : Arbor Acres Broiler Management Guide (2009)

การเลี้ยงและการจัดการไก่กระทง

ความหนาแน่นในการเลี้ยงไก่กระทงจะขึ้นกับฤดูกาล อุณหภูมิ ความชื้นสัมพัทธ์ ในโรงเรือน อุปกรณ์การเลี้ยงและลักษณะของโรงเรือน เช่น ถ้าเลี้ยงไก่กระทงในโรงเรือนระบบปิดที่ควบคุมสภาพแวดล้อมสามารถเลี้ยงได้ไม่ควรเกิน 30 กก./ตร.เมตร (นน.ตัวเมื่อจับขาย) โรงเรือนเปิดที่มีการควบคุมสิ่งแวดล้อมได้ไม่ดี ควรเลี้ยงไม่เกิน 20-25 กก./ตร.เมตร และโรงเรือนเปิดที่อยู่ในเขตร้อนควรเลี้ยงไก่หนาแน่นไม่ควรเกิน 16-18 กก./ตร.เมตร สำหรับโรงเรือนเปิดที่ไม่มีการควบคุมสภาพแวดล้อมจะต้องไม่เลี้ยงไก่ให้มีน้ำหนักตัวเกิน 3 กก.

การให้แสงสว่าง (Lighting)

เนื่องจากสัตว์ปีกเป็นสัตว์ที่ไวต่อความยาวแสงต่อวัน กล่าวคือ แสงจะมีผลกระทบต่อการเจริญพันธุ์ และการแสดงพฤติกรรมบางอย่าง เช่น การอพยพย้ายถิ่น แต่ไก่กระทงมีระยะเวลาการเลี้ยงสั้น และจับขายเมื่ออายุยังน้อย ดังนั้น ความยาวแสงต่อวันจึงไม่มีผลในการกระตุ้นการเจริญพันธุ์ แต่จะมีผลต่อการกินอาหาร การเพิ่มความยาวแสงต่อวันจะช่วยให้ไก่มีเวลาในการกินอาหารได้มากขึ้นส่งผลให้มีอัตราการเจริญเติบโตดีขึ้น โดยพบว่า การเลี้ยงไก่กระทงภายใต้ความยาวแสง 23 ชั่วโมง/วัน (D23 : L1) จะมีการเจริญเติบโตดีกว่าไก่ที่เลี้ยงโดยให้แสงตามธรรมชาติ (D12 :L12)

ความเข้มแสงก็มีผลต่อตัวไก่เช่นเดียวกับความยาวแสงต่อวัน ความเข้มแสงมีผลต่อการมองเห็น แต่ถ้าไก่อยู่ภายใต้แสงที่มีความเข้มมาก ๆ จะทำให้ไก่เกิดความเครียด ดังนั้น ควรให้แสงที่มีความเข้มเพียงพอที่ไก่จะสามารถมองเห็นน้ำและอาหารได้ก็เพียงพอแล้ว ความเข้มแสงที่เหมาะสมสำหรับไก่กระทงนั้นควรอยู่ระหว่าง 0.5-1.0 ฟุตเทียน (Foot-candle) การให้แสงที่มีความเข้มมากเกินไปหรือมากกว่า 1 ฟุตเทียน หรือ 10 ลักซ์ (Lux) จะทำให้ไก่มีอัตราการเจริญเติบโตลดลงเนื่องจากจะมีความเครียดและมีกิจกรรมมากขึ้น

โปรแกรมการให้แสงสว่างสำหรับไก่กระทงตามคำแนะนำของ Bell and Weaver (2002) จะไม่ทำให้การเจริญเติบโตลดลงแต่จะส่งผลให้ประหยัดค่าไฟลงได้

อายุ (วัน)	สว่าง : มืด (ชั่วโมง/วัน)
0-3	24L : 0D
4-7	18L : 6D
8-14	14L : 10D
15-21	16L : 8D
22-28	18L : 6D
29-41	22L : 2D

ที่มา : Bell and Weaver (2002) หน้า 858

การจับไก่และการขนส่ง

ก่อนที่จะจับไก่ส่งโรงฆ่าแต่ละจะต้องมีการอดอาหารเสียก่อนเพื่อลดการปนเปื้อนเศษอาหารที่ตกค้างอยู่ในระบบทางเดินอาหารและมูลในเนื้อและผลิตภัณฑ์หรือในสายการฆ่าแต่ละ ถ้าหากมีข้อผิดพลาดในการล้างเอาอวัยวะภายในออก เช่น ถ้าใส่ฉีกขาดก็จะทำให้ซากปนเปื้อนด้วยมูลหรือเศษอาหารนั้นจนอาจเป็นเหตุให้มีการปนเปื้อนด้วยเชื้อโรคบางอย่างที่ไม่พึงประสงค์ด้วยได้ เช่น เชื้อ *E. coli* และ *Salmonella spp.*

ระยะเวลาในการอดอาหารไก่อ่อนจะจับนั้นจะขึ้นอยู่กับระยะทางจากฟาร์มไปสู่โรงฆ่าแต่ละ โดยจะต้องมีระยะเวลาเพียงพอที่จะทำให้อาหารมีสุดท้ายที่ค้างอยู่ในระบบทางเดินอาหารถูกขับถ่ายออกมาก่อนที่จะถูกฆ่าแต่ละ โดยปกติแล้วระยะเวลาที่ไก่อดอาหารจนกระทั่งไก่อ้วนนั้นเดินทางไปถึงหน้าโรงเชือดจะใช้เวลาประมาณ 8 ชั่วโมง ในขณะที่ทำการอดอาหารจะต้องมีน้ำให้ไก่ได้ดื่มกินตลอดเวลาจนกระทั่งถึงเวลาที่จะจับแล้วจึงค่อยเคลื่อนย้ายอุปกรณ์ให้น้ำออกจากโรงเรือนเพื่อมิให้เป็นอุปสรรคในการจับไก่อ

การจับและการขนส่งไก่อกระທไปยังโรงเชือดมักจะกระทำในช่วงเย็น-กลางคืน เนื่องจากมีแสงสว่างน้อย และเป็นช่วงที่มีอากาศเย็นไม่ทำให้ไก่อเกิดความเครียดมาก การจับไก่อบรรจุกล่องจะต้องจับอย่างระมัดระวังเพื่อมิให้ไก่อได้รับบาดเจ็บอันจะเป็นสาเหตุให้คุณภาพซากต่ำลง เมื่อจับไก่อบรรจุกล่องและนำขึ้นไปไว้บนรถบรรทุกแล้วจะต้องใช้น้ำฉีดพ่นให้ทั่วแล้วใช้พัดลมเป่าเพื่อมิให้เกิดความร้อนสะสมจนอาจเป็นสาเหตุให้ไก่อช็อคตายได้ การขนส่งที่รวดเร็วและมีการจัดการที่ถูกต้องจะทำให้ไก่อสูญเสียน้ำหนักในระหว่างการขนส่งน้อยลง ลดการสูญเสียเนื่องจากไก่อตายระหว่างการขนส่งได้ และลดการปนเปื้อนเชื้อโรคขณะการขนส่งได้

ปัญหาที่มักพบในการเลี้ยงไก่อกระທ

1. น้ำหนักตัวน้อย ปัญหาไก่อกระທมีน้ำหนักตัวน้อย หรือมีน้ำหนักตัวไม่ได้ตามเป้าหมายหรือมาตรฐานที่กำหนดไว้เมื่ออายุถึงเกณฑ์ที่กำหนด อาจจะมีสาเหตุมาจากปัจจัยต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

1.1 ขนาดไข่ฟัก ลูกไก่ที่มาจากแม่พันธุ์ที่เพิ่งเป็นสาวจะมีขนาดเล็กกว่าไข่ที่มาจากแม่พันธุ์ที่มีอายุมาก เมื่อไข่ฟักมีขนาดเล็กก็จะส่งผลให้ได้ลูกไก่ขนาดเล็กตามไปด้วย ในขณะที่ไข่ฟักขนาดใหญ่กว่าจะให้ลูกไก่ที่มีขนาดใหญ่กว่าและมีสมรรถภาพการเจริญเติบโตดีกว่าด้วยดังแสดงในตารางที่ 7.7

ตารางที่ 7.7 แสดงผลของขนาดไขฟักต่อน้ำหนักลูกไก่แรกเกิดและสมรรถภาพการเจริญเติบโตของไก่กระตังเมื่อเลี้ยงจนถึงอายุ 7 สัปดาห์

น้ำหนักไขฟัก (กรัม)	น้ำหนักลูกไก่แรกเกิด (กรัม)	อัตราการตาย (%)	น้ำหนักตัว (กก.)	FCR
47.2	30.2	7.00	2.42	2.08
52.0	33.3	6.25	2.46	2.06
56.7	36.3	5.50	2.50	2.04
61.4	39.3	4.75	2.54	2.02
66.1	42.3	5.68	2.58	2.00

ที่มา : Bell and Weaver (2002) หน้า 865

1.2 สภาพอากาศ การเลี้ยงไก่ในช่วงฤดูร้อนไก่มักจะมีอัตราการเจริญเติบโตช้ากว่าในช่วงฤดูหนาว เนื่องจากในช่วงฤดูร้อน ไก่จะกินอาหารน้อยกว่านั่นเอง

1.3 การจัดการอุปกรณ์ให้น้ำให้อาหารไม่ถูกต้อง ถ้าหากมีการจัดเตรียมอุปกรณ์ให้น้ำหรืออุปกรณ์ให้อาหารไม่เพียงพอกับความต้องการของไก่จะส่งผลให้เกิดการแก่งแย่งกันมากขึ้น ไก่ได้ดื่มน้ำและกินอาหารไม่เพียงพอ จะส่งผลให้ได้น้ำหนักตัวไม่ได้ตามมาตรฐานที่กำหนดไว้

2. คุณภาพอากาศไม่ดี คุณภาพของอากาศภายในโรงเรือนเป็นสิ่งสำคัญ เนื่องจากการเลี้ยงไก่กระตังมักจะให้ไก่อยู่ในพื้นที่ที่จำกัดและมีการเลี้ยงแบบหนาแน่นมาก จึงจำเป็นต้องจัดการหาอากาศที่ดีมีออกซิเจนเพียงพอ ไม่มีก๊าซพิษ อย่างไรก็ตาม ปัญหาเกี่ยวกับคุณภาพของอากาศมักพบในช่วงฤดูหนาวเนื่องจากผู้เลี้ยงจะต้องลดปริมาณการระบายอากาศออกจากโรงเรือนให้น้อยลงเพื่อรักษาความอบอุ่นภายในโรงเรือนทำให้มีก๊าซพิษสะสมอยู่มาก เช่น ก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ (CO₂) ก๊าซแอมโมเนีย (NH₃) ฯลฯ

3. คุณภาพน้ำดื่ม น้ำดื่มสำหรับไก่จะต้องคำนึงถึงความสะอาดปราศจากเชื้อจุลินทรีย์ปนเปื้อน มีค่า pH พอเหมาะ และโลหะหนักที่เป็นโทษปนเปื้อน ค่า pH ของน้ำดื่มที่เหมาะสมสำหรับการเลี้ยงไก่กระตังควรอยู่ระหว่าง 6.4-8.5 ถ้าหากน้ำมีค่า pH น้อยกว่า 6.4 หรือมีค่ามากกว่า 8.5 จะทำให้ไก่ชะงักการเจริญเติบโต ถ้าหากในน้ำนั้นมีแร่ธาตุบางชนิดมีมากเกินไปก็จะเป็นสาเหตุให้ไก่ชะงักการเจริญเติบโตได้ เช่น โซเดียม (Sodium) คลอไรด์ (Chloride) ซัลเฟต (Sulfate) แมกนีเซียม (Magnesium) และไนเตรท (Nitrate)

4. โรคติดต่อ ไก่เนื้อเมื่ออายุการเลี้ยงสั้น เมื่อเกิดโรคขึ้นกับไก่แล้วจะทำให้ไก่กินอาหารได้น้อยลง ส่งผลให้ชะงักการเจริญเติบโตและมีน้ำหนักตัวน้อย การวินิจฉัยโรคที่รวดเร็วและการรักษาอย่าง

ทันทีที่จะสามารถลดปัญหาดังกล่าวนี้ลงได้ อย่างไรก็ตาม ในอุตสาหกรรมการเลี้ยงไก่กระหงนั้น การจัดการไม่ให้มีปัญหาเกี่ยวกับโรคระบาดจะดีที่สุด ดังนั้นผู้เลี้ยงไก่จึงให้ความสำคัญกับการป้องกันและควบคุมโรคมกกว่าการรักษา ซึ่งสามารถทำได้โดยการทำความสะอาดโรงเรือนและอุปกรณ์การเลี้ยงไก่ให้สะอาดและทำการฆ่าเชื้อด้วยน้ำยาฆ่าเชื้อภายหลังจากจับไก่ออกหมดแล้ว มีการพักเล้าประมาณ 12-14 วันเพื่อตัดวงจรการติดต่อของโรคบางชนิด

5. ความสม่ำเสมอของฝูง (Uniformity) ความสม่ำเสมอของน้ำหนักตัวไก่นั้นจะเป็นตัวบ่งชี้ถึงการจัดการฝูงไก่กระหงนั้นว่าถูกต้องหรือไม่ ถ้าหากไก่ที่เลี้ยงมีค่าความสม่ำเสมอของน้ำหนักตัวต่ำ แสดงให้เห็นว่าฝูงไก่นั้นมีการจัดการไม่ดี หรืออาจจะเกิดโรคติดต่อ สภาพอากาศภายในโรงเรือนแต่ละส่วนไม่สม่ำเสมอ อาจจะมีพื้นที่บางส่วนภายในโรงเรือนร้อนเกินไป บางพื้นที่เย็นเกินไป หรืออุณหภูมิสูง-ต่ำในแต่ละวันมีความแตกต่างกันมาก การระบายอากาศไม่เพียงพอโดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงกลางคืนที่มีอากาศเย็น บางพื้นที่ภายในโรงเรือนอาจจะมีเงามืด บางพื้นที่อาจจะมีแสงสว่างมากเกินไป หรืออาจจะมีการจัดเตรียมอุปกรณ์ให้น้ำ ให้อาหารไม่เพียงพอกับความต้องการของไก่ก็ได้

ไก่จะมีการเคลื่อนที่ไปมาภายในโรงเรือนเพื่อหาบริเวณที่มีสภาพแวดล้อมเหมาะสมสำหรับตนเอง ถ้าหากแต่ละพื้นที่ภายในโรงเรือนมีสภาพแวดล้อมแตกต่างกันมาก จะทำให้ไก่เคลื่อนย้ายไปยังบริเวณที่มีสภาพแวดล้อมเหมาะสมกับตนเองมากกว่า ส่งผลให้ในบริเวณนั้นมีความหนาแน่นของมากกว่าบริเวณอื่น อุปกรณ์ให้น้ำ ให้อาหารไม่เพียงพอ ส่งผลให้ค่าความสม่ำเสมอของน้ำหนักตัวลดลง การเลี้ยงไก่ในโรงเรือนขนาดใหญ่ เช่น โรงเรือนระบบ Evaporative cooling system ควรใช้แผงตาข่ายที่มีความสูงประมาณ 18 นิ้ว (45 เซนติเมตร) กั้นแบ่งเป็นช่วง ๆ ละประมาณ 30 เมตร เพื่อป้องกันมิให้ไก่เคลื่อนที่ไปอยู่รวมกันในพื้นที่ใดพื้นที่หนึ่งหนาแน่นเกินไปสามารถช่วยให้ค่าความสม่ำเสมอของน้ำหนักตัวไก่ดีขึ้น

6. อัตราการตายสูง (High mortality) ในกรณีที่ผู้เลี้ยงมีการจัดการในระหว่างการกกลูกไก่ได้ ถ้าหากมีการตายของลูกไก่เกิดขึ้นในช่วงอายุ 7 วันแรก สามารถสันนิษฐานได้ว่าอาจมีสาเหตุมาจากโรงพักหรือฝูงไก่พ่อแม่พันธุ์มีปัญหา ถ้าหากการตายของไก่เกิดขึ้นหลังจากอายุ 7 วัน สันนิษฐานได้ว่าน่าจะมีสาเหตุเกิดจากการเลี้ยงดู การจัดการ หรืออาจจะเกิดโรคบางอย่าง

การปรับปรุงพันธุ์ไก่เนื้อในปัจจุบันมุ่งเน้นให้มีการเจริญเติบโตเร็ว ระยะเวลาในการเลี้ยงสั้นลง โดยมีได้คำนึงถึงการทำงานของอวัยวะที่สนับสนุนการเจริญเติบโต หรือรองรับการเจริญเติบโตที่เพิ่มขึ้นมา เช่น หัวใจ ตับ ปอด และขา ฯลฯ สิ่งก็ตามมาก็คือ เกิดปัญหาโรคท้องมาน ขาพิการ และการตายฉับพลันมากขึ้น ซึ่งพบว่า ไก่ที่เกิดภาวะโรคดังกล่าวข้างต้นจะเกิดกับไก่ที่มีอัตราการเจริญเติบโตเร็ว มีน้ำหนักมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การเลี้ยงไก่เพื่อจับขายเป็นไก่ใหญ่ การตายเนื่องจากสาเหตุดังกล่าวข้างต้นนี้อาจจะมีมากกว่า 10% ถ้าหากมีการตายของไก่ในช่วงท้ายของการเลี้ยงจะมีความสูญเสียทางเศรษฐกิจมาก การลดปัญหาการตายที่เกิดจากการเจริญเติบโตมีหลายวิธี เช่น การกกลูกไก่ด้วยอุณหภูมิ

สูงกว่าปกติ การลดความเข้มข้นของโภชนะในอาหารสำหรับลูกไก่ การจำกัดอาหารที่ให้ไก่กินในช่วงแรก และการให้แสงสว่างแบบช่วง (Intermittent light) ซึ่งพบว่า สามารถลดภาวะการเกิดโรคท้องมานในฝูงไก่ลงได้ ลดปัญหาขาพิการ และลดปัญหาการตายฉับพลันในช่วงท้ายของการเลี้ยงลงได้

7. ซากมีตำหนิและคุณภาพต่ำ คุณภาพซากของไก่จะขึ้นอยู่กับสภาวะการเกิดโรค การจัดการด้านอุปกรณ์ภายในโรงเรือนจะต้องไม่มีขอบคมหรือสิ่งแหลมคมยื่นออกมา ควรจับไก่อย่างระมัดระวังซึ่งจะช่วยลดเกิดการบาดเจ็บ รอยฟกช้ำ รอยถลอก ปีกหัก ขาหัก ฯลฯ ลงได้ การจัดการวัสดุรองพื้นไม่ให้เปียกชื้นหรือจับกันเป็นก้อนแข็งซึ่งจะเป็นสาเหตุทำให้เกิดปัญหาแผลที่เท้าและถุงน้ำใต้ผิวหนังที่หน้าอกได้